

AHINSA – VÄGIVALLATUS

Sõnumitooja, nr 1-2, jaanuar 1989

Vägivallatuse idee aluseks on inimkonna suur humanismikontseptsioon, mis hakkas kujunema rohkem kui 2500 aastat tagasi. Akadeemik Nikolai Konrad on selle kohta kirjutanud:

“Praegusel ajal me räägime palju humanismist. See termin tekkis XIX sajandil, kuid oma ilmaletuleku võlgneb ta Euroopa renessansiajastule, mida ongi nimetatud “humanismiajastuks.”

Samal ajal ei ole humanismi alguseks hoopiski mitte XIV sajand ja see ei kuulu sugugi üksnes Itaaliale ega isegi mitte Euroopale. Humanismi idee on inimkonnaga kaasas käinud kogu tema ühiskondliku, kultuurilise ja teadusliku arenemise tee vältel. Ometi on olnud aegu, mil see idee avaldus eriti intensiivselt.

Esimene niisugune ajastu oli I aastatuhande keskpaiku e.m.a. Inimesed said siis humanismist teada suurtelt tarkadelt, õpetajatelt ja prohvetitelt Hiinas, Indias, Iraanis ja Palestiinas. Inimestele avanes lihtne tõde: ka teine inimene on inimene ja seepärast tuleb temasse suhtuda nagu iseendasse.”[1]

“I aastatuhande keskel e.m.a vastasid Konfutsius või need, kes panid oma mõtted selle mõttetarga suhu, otsesele küsimusele: “Mis on *ren* (inimlikus)?” nii: “Armastus inimese vastu.” Umbes samal ajajärgul kujunes teise rahva juures, inimkonna ajaloolise elu teises keskuses, Indias, kontseptsioon, mida väljendati sõnaga *maitrikarunā*, “kaastunne.” Tegelikult on see samuti “armastus inimese vastu,” kuigi teise nurga alt nähtud. Budismi kaudu imbus kaastunde nõue kõigi Sise- ja Ida-Aasia rahvaste teadvusesse. Meie ajaarvamise algul kuulutas ajaloolise elu kolmandas keskuses, Ees-Aasias, Juudamaal, Naatsareti Jeesus käsku: “Armastage üksteist.” Kristlusega kandus see käsusõna Euroopa rahvastele.”[2]

Tõepoolest eestigi keeles ilmunud allikate põhjal saab pildi vägivallatuse kontseptsiooni alusideedest. Konfutsiuse “Vestetest ja vestlustest”[3] loeme:

“Keegi ütles: “Kurjale pane vastu vägi. Kas pole nii?” Õpetaja ütles: “Miks vägi vastu panna? Kurjale pane vastu sirgus, väele pane vastu vägi.” (XIV, 34)

Õpetaja ütles: “Õilis on enesekindel, ometi mitte sõjakas, on seltsiv, ometi mitte kildkondlik.” (XV, 22)

Kuid veel selgemalt on need ideed leidnud väljenduse Lao-zi “Kulgemise väe raamatus”. [4] Sealte leiame näiteks:

“Ära vägivallatse relvadega taeva all/ selline teguviis pöördub su enese vastu... Viljad valmis taandub hea / julgemata vägivaldselt võtta...(XXX)

“Relvad pole õnne riistad / olendid neid vihkavad / sellepärast / kulgejad ei tarvita...” (XXXI)

Samal ajal kuulutas Indias Siddhārtha ehk Gautama Buddha. Tema ütlusi on meil võimalik lugeda “Dhammapada”[5] vahendusel. Näiteks:

“Sest siin ei vaibu vaen kunagi vaenu läbi, vaid vaenu puudumise läbi. See on igavene Seadmus.” (I, 5)

“Mõned ei saa aru, et meil tuleb siin surra. Kes sellest aru saavad, lõpetavad kohe oma tülid.” (I, 6)

“Ei ole õilis see, kes olendite kallal vägivalda tarvitab. Õilsaks nimetatakse seda, kes ühegi olendi kallal ei tarvita vägivalda.” (XIX, 270)

“Gautama õpilased ärkavad alati väga virgena. Nii päeval kui öösel tunneb nende meel rõõmu vägivaldsusetusest.” (XXI, 300)

Nüüd aga Naatsareti Jeesuse käsusõna:

“Te olete kuulnud, et on üteldud: Silm silma vastu ja hammas hamba vastu. Aga mina ütlen teile: Ärge pange vastu kurjale, vaid kui keegi sind lööb vastu su paremat kõrva, siis käänata temale ka teine...” (Mt. 5, 38-39)

Valitud tsitaatides ei esine sõnad, mida toonitas akadeemik Konrad, kuid lugeja leiab, kui vähegi viitsib, need teostest ise. Nüüd aga Mahatma Gandhi juurde. Temalt on eesti keelde seni tõlgitud “Minu elu” ja “Maailm on väsinud vihkamast.” Aasta-paari pärast lisandub loodetavasti “Kõik inimesed on vennad.”

“Minu elu” põhjal võib saada ettekujutuse Gandhi kujunemisest ja tema tegevusest I maailmasõja lõpuaastateni. Kuid olulisem on vast jõuda järelduseni, et poliitik võib ja saab olla absoluutselt aus, aus isegi siis, kui teeb kompromisse poliitikas, sest südametunnistusega niisugune poliitik kompromisse ei tee. Kuid niisugust poliitikut iseloomustab ka äärmine alandlikkus, andku sellest tunnistust Gandhi enda sõnad:

“Kõik minu kogemused on mind veendumusele viinud, et ei ole teist jumalat kui Tõde. Ja kui iga lehekülj selles raamatus ei tõesta, et ahinsa on ainus abinõu Tõe ellukutsumiseks, oleks vaev, mida olen näinud kirjeldamiseks, asjatu. Ent isegi sellisel juhul peaks süü peituma vahendajais, mitte suures mõttes endas. Sest kuivõrd aus minu püüd ahinsa poole oligi, ta ei olnud siiski täielik ega täiuslik. Seepärast ei suuda ka hetkeline tõevälgatus, mida tohtisin siin-seal näha, anda kujutlust tema kirjeldamatust hiilgusest, mis miljon korda kiirgavam kui päikese oma, mida vaatame iga päev oma silmadega. Ja see, mida mina olen suutnud sellest haarata, on selle võimsa valguse nõrgim hetk. Aga kõigi oma kogemuste põhjal võin kindla südamega ütelda seda, et täielik Tõe tajumine on võimalik vaid ahinsa täiusliku teostumise järel.

Et kõikehaaravat ja kõikevalitsevat Tõe vaimu palgest palgesse näha, peab olema enne õppinud armastama looduse pisimatki olendit nagu iseennast. Ja inimene, kes seda taotleb, ei saa end lukustada

ühegi elulise ala suhtes, olgu see milline tahes. Seepärast on mind minu kirg tõe järele viinud ka poliitika väljale. Ja võin vähimagi kõhkluseta, kuigi täielikus alandlikkuses öelda, et need, kes kinnitavad, et usul ei ole midagi ühist poliitikaga, ei tea, mis on usk.

Kokkukulamine kõige elavaga on võimatu ilma enesepuhastusega; ilma enesepuhastusega jääb soov elada ahinsa seaduste järgi vaid tühjaks kujutluseks; jumal ei saa iial elavaks selles, kes ei ole puhas südames. Enesepuhastus tähendab seega õilistumist kõigil eluteedel. Et see on aga suurel määral nakkav, siis on enesepuhastuse paratamatuks tagajärjeks ka ümbruskonna õilistumine.

Ent enesepuhastuse tee on raske ja järsk. Et saavutada täiuslikku puhtust, peab inimene tõusma kõrgemale armastusest ja vihast, meeldimusest ja vastumeelsusest, omavahel võitlevatest jõududest, peab läbi ja läbi vabanema kõigist mõtete, sõnade ja tegude kirgedest.

Tean küll, et minus ei ole seda kolmekordset puhtust minu väsimatust heitlusest hoolimata. Seepärast ei anna mulle õnne ka maailma kiitus: otse vastupidi, see sünnitab mulle sageli valu. Võita kirgi, neid salakavalaid vaenlasi, tundub mulle raskemana kui vallutada maailm relvajõul. Sest ajast peale, kui tulin tagasi Indiasse, on ennast üha tunda andnud minu seesmises sügavuses uinuvad kired. Teadmine sellest on teinud mind alandlikuks, aga ei ole kaotanud mu julgust. Minu katsed ja püüded on hoidnud mind püsti ja on andnu mulle suurt rõõmu. Aga ma tean, et mul seisab ees veel raske teekond. Pean ennast tegema nulliks. Niikaua kui inimene ise oma vabast tahtest ei asetu viimasele kohale kaasolendite hulgas, ei ole tema jaoks õnne. Ahinsa on alandlikkuse kõrgeim aste.”[6]

Lõpetagem seekord väljavõttega Gandhi teistest raamatust:

“Ma püüan Jumalat näha inimkonna teenimises, sest ma tean, et Jumal pole Taevas ega maa all, vaid igaühes.”[7]

[1] Konrad, N. Ajaloo mõttes. Valik ajaloofilosoofilisi töid. Tallinn: Valgus, 1987, lk 224-225.

[2] Sealsamas, lk 261.

[3] Konfutsius. Vesteid ja vestlusi. Tallinn: Eesti Raamat, 1988.

[4] Lao-zi. Daodejing. Kulgemise väe raamat. LR, 27 (1127), 1979.

[5] Ajalehes oli kasutatud tsitaate “Dhammapada” esimesest väljaandest: LR 24 (1020) 1977. Siinses tekstis on need asendatud tsitaatidega parandatud ja täiendatud uusväljaandest: “Budismi pühad raamatud. 1.” Tartu: Lux Orientis, 2004, lk 37-113; “Dhammapada”. TÜ orientalistikakeskus ja Budismi Instituut, 2005.

[6] Gandhi, M. Minu elu. Tartu-Tallinn, 1939, lk. 312-313

[7] Gandhi, M. K. Maailm on väsinud vihkamast. LR, 41 (621), 1969.